

Височина А. В.

Аспірант кафедри банківської справи
ДВНЗ «Українська академія банківської справи
Національного банку України», м. Суми

Лук'яненко І. Г.

Д. е. н., проф., завідувач кафедри фінансів
Національний університет «Києво-Могилянська академія», м. Київ

УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМ ПОТЕНЦІАЛОМ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД У КОНТЕКСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ РЕГІОНАЛЬНОЇ ФІНАНСОВОЇ ПОЛІТИКИ

У статті проаналізовано основні підходи до трактування змісту фінансового потенціалу, запропоновано визначення поняття «фінансовий потенціал територіальної громади». Авторами досліджено також підходи до структурування фінансового потенціалу, що розроблені вітчизняними науковцями. У роботі запропоновано алгоритм кількісної оцінки фінансового потенціалу, а також розроблено схему управління фінансовим потенціалом територіальної громади.

Ключові слова: регіон, територіальна громада, фінансова політика, фінансовий потенціал.

Key scientific approaches to the identification of the essence of financial potential are analyzed in the article. Own definition of local community' financial potential is proposed. Different approaches to the structuring of financial potential developed by Ukrainian scientists are researched by the authors. The algorithm of the financial potential quantification is proposed and

the scheme of local community' financial potential management is developed in the article.

Keywords: region, local community, financial policy, financial potential.

Постановка проблеми. Основою динамічного економічного розвитку країни є розвиток ієрархічно нижчих елементів, що входять до її складу (регіонів, міст, сіл тощо). Проте, для багатьох країн світу, у тому числі і для України, перешкодою на шляху до сталого економічного зростання є недосконалість функціонування фінансової системи, однією з найбільш проблемних ланок якої є сфера місцевих фінансів. Саме відсутність оптимального механізму перерозподілу фінансових ресурсів на макро-, мезо- та мікрорівнях призводить до виникнення диспропорцій у розвитку територій, тобто формування регіонів-лідерів та аутсайдерів. У зв'язку з цим особливої актуальності набуває необхідність удосконалення системи місцевих фінансів через управління фінансовим потенціалом найменшої структурної одиниці – територіальної громади.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окремі аспекти управління фінансовим потенціалом на різних рівнях було висвітлено у працях таких науковців Боронос В. Г. [1], Волковського Є. І. [2], Козоріз М. А., Сторонянської І. З. [4], , Тимошенко О. В. [8], Шумської С. С. [9] та ін. Однак, низка аспектів щодо сутності, структури, механізму оцінки та управління фінансовим потенціалом територіальної громади залишаються недостатньо розкритими.

Метою статті є розробка системи управління фінансовим потенціалом територіальної громади у контексті реалізації регіональної фінансової політики.

Виклад основного матеріалу. Перш ніж перейти до безпосередньої реалізації мети даного дослідження, необхідно ідентифікувати основні термінологічні аспекти, зокрема охарактеризувати зміст понять

«територіальна громада» та «фінансовий потенціал територіальної громади».

Отже, слід зазначити, що вітчизняні науковці, трактуючи поняття «територіальна громада» виділяють такі її характеристики як територіальна єдність, спільність інтересів, соціальна взаємодія у вирішенні проблемних питань, самоідентифікація кожного члена з громадою тощо [5].

Однак, у рамках даного дослідження будемо дотримуватися нормативно визначеного трактування сутності територіальної громади, що приведене у Законі України «Про місцеве самоврядування» [6]. Таким чином, територіальна громада – це жителі, об'єднані постійним проживанням у межах села, селища, міста, що є самостійними адміністративно-територіальними одиницями, або добровільне об'єднання жителів кількох сіл, що мають єдиний адміністративний центр.

Плюралізм наукових підходів притаманний також проблемі термінологічної ідентифікації змісту фінансового потенціалу територіальної громади.

Так, на основі критичного огляду літератури, можна сформувати три підходи до трактування поняття фінансового потенціалу. Перший (ресурсний) підхід визначає фінансовий потенціал як сукупність фактично акумульованих, а, іноді, і потенційних фінансових ресурсів, які можуть бути використані для забезпечення потреб розвитку відповідної території. Однак, недоліком даного підходу є його абстрактність та фактичне ототожнення понять «фінансовий потенціал» та «фінансові ресурси». Більш виважено до вирішення означеної термінологічної проблеми відносяться прихильники другого (системного) підходу, які визначають фінансовий потенціал не лише з позиції його ресурсної складової, а й враховують реальні можливості території щодо ефективного використання акумульованих фінансових ресурсів. У рамках третього (структурного) напрямку фінансовий потенціал трактується науковцями як

окремий структурний елемент більш глобальної категорії (фінансової політики, економічного потенціалу тощо), або ж як сукупність потенціалів суб'єктів нижчого рівня. Проте такий підхід є не зовсім раціональним, оскільки він дозволяє конкретизувати структуру явища, проте не відображає його реальний економічний зміст.

Таким чином, з нашої точки зору, під фінансовим потенціалом територіальної громади слід розуміти сукупність фактично акумульованих та потенційно доступних фінансових ресурсів, і можливостей відповідної територіальної громади щодо їх ефективного використання, а також взаємодію зазначених складових з метою забезпечення сталого розвитку певної території.

У процесі управління фінансовим потенціалом територіальної громади важливі місце займає його кількісне визначення, що фактично і виступає основою для прийняття виважених та обґрунтованих управлінських рішень.

Як можна відзначити на основі трактування сутності фінансового потенціалу територіальної громади квантифікації потребують такі компоненти як реальні та потенційно доступні фінансові ресурси, а також якісні параметри економічної системи. Ідентифікацію ресурсних потоків доцільно здійснювати у розрізі груп економічних суб'єктів, для чого необхідно проаналізувати позиції різних науковців щодо структурування фінансового потенціалу (табл. 1).

Таким чином, на основі даних таблиці можна відмітити, що більшість науковців виділяють фінансовий потенціал підприємств (суб'єктів господарювання), населення (домогосподарств) та бюджету (органів місцевого самоврядування), а тому саме у розрізі даних груп суб'єктів і буде проводитися ідентифікація показників для характеристики ресурсної складової (як реально, так і потенційно доступних фінансових ресурсів) фінансового потенціалу територіальної громади.

Таблиця 1 – Підходи до структурування фінансового потенціалу

№ п/п	Автор	Елементи фінансового потенціалу
1	Козоріз М. А., Сторонянська І. З. [4]	- фінансовий потенціал суб'єктів господарювання; - фінансовий потенціал населення; - бюджетний потенціал; - фінансовий потенціал позабюджетних фондів; - довгостроковий та короткостроковий потенціал фінансово-кредитних установ; - інвестиційний потенціал внутрішніх та іноземних інвесторів.
2	Шумська С. С. [9]	- фінансові ресурси держави; - фінансові ресурси підприємств; - фінансові ресурси населення; - фінансові ресурси забезпечувальних складових фінансового та страхового ринків.
3	Волковський Є. І. [2]	- бюджетний потенціал; - ощадний потенціал населення; - інвестиційний потенціал суб'єктів господарювання (фінансово-кредитних установ та не фінансових підприємств і організацій).
3	Єрмошкіна О. В. [3]	- фінансовий потенціал, створений підприємствами; - фінансовий потенціал, створений домогосподарствами; - фінансовий потенціал, що формується на рівні місцевого і державного бюджетів.
5	Прохорова В. В. [7]	- фінансовий потенціал підприємств; - фінанси населення; - бюджетний потенціал; - засоби фінансово-кредитної системи; - зовнішнє інвестування.

Таким чином, з'ясувавши ключові концептуальні аспекти, доцільно перейти до характеристики алгоритму кількісної оцінки фінансового потенціалу територіальної громади. Отже, початковим етапом даного процесу є збір та систематизація статистичних даних. Необхідно зазначити, що статистичну основу кількісної оцінки фінансового потенціалу можна представити у вигляді трьох груп індикаторів: 1) показники реального ресурсного забезпечення (сукупні ресурси домогосподарств за вирахування їх грошових витрат; чистий прибуток підприємств та кредити, надані суб'єктам господарювання; доходи місцевих бюджетів, міжбюджетні трансферти та місцеві запозичення); 2) показники, які відображають обсяг фінансових ресурсів, який може бути залучений різними групами економічних суб'єктів за умов більш ефективного їх функціонування (втрачена, унаслідок безробіття та

вимушеної відпустки заробітна плата, недоотриманий прибуток підприємств, обсяг фінансових ресурсів органів місцевого самоврядування, використаних не за цільовим призначенням чи з порушенням законодавства); 3) якісні показники, що відображають здатність економічної системи акумулювати та ефективно використовувати фінансові ресурси (індикатори до даної групи мають бути відібрані з урахуванням високого рівня кореляції з кількісними показниками перших двох груп). Наступним кроком є приведення кількісних та якісних показників до співставного вигляду, тобто їх нормалізація. Після здійснення процесу нормалізації, відбувається розрахунок бальної оцінки фінансового потенціалу територіальної громади, яка являє собою просту суму нормалізованих кількісних та якісних значень показників. Зважаючи на специфіку процесу нормалізації, варто зазначити, що кожна з трьох компонентів може варіюватися у діапазоні від 0 до 1.

Отримані результати, а саме їх дослідження у динаміці, може виступати основою для прийняття управлінських рішень. В цілому, процес управління фінансовим потенціалом територіальної громади представлено на рис. 1.

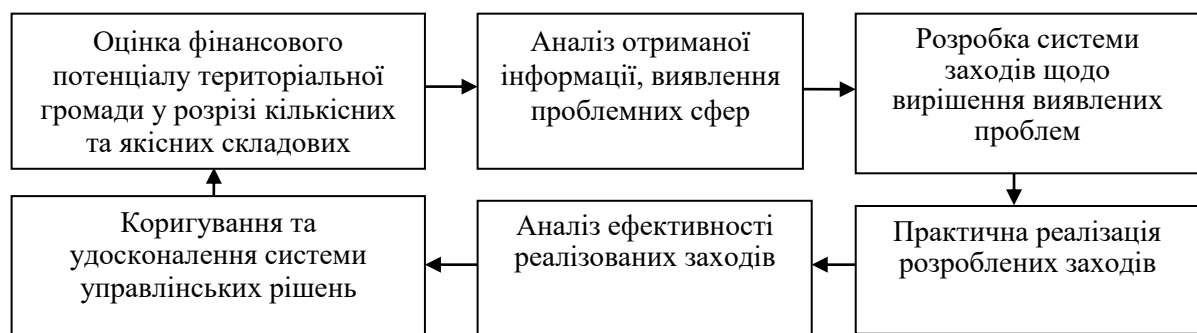

Рисунок 1 – Алгоритм управління фінансовим потенціалом територіальної громади

Таким чином, слід відзначити, що управління фінансовим потенціалом територіальної громади у контексті реалізації регіональної фінансової політики являє собою безперервний процес ітерацій

представленого на рис. 1 алгоритму, оскільки саме постійний моніторинг динаміки індикаторів фінансової забезпеченості територіальної громади та якісних параметрів здатності системи оптимально використовувати наявні фінансові ресурси та залучати нові є передумовою фінансової самодостатності та незалежності території.

Висновки. Підсумовуючи усе вище викладене, слід відзначити, що фінансовий потенціал територіальної громади є комплексним поняттям, яке включає кількісні (реальні та потенційно можливі фінансові ресурси) та якісні компоненти, що відображають загальний обсяг фінансових можливостей, що знаходяться у розпорядженні певної територіальної громади. Якісна та об'єктивна квантифікація фінансового потенціалу територіальної громади є основою її фінансової самодостатності та виступає початковим етапом процесу управління фінансовим потенціалом у контексті реалізації регіональної фінансової політики. Отримавши адекватну (таку, що відповідає реальним економічним умовам) оцінку фінансових можливостей певної території, органи місцевого самоврядування та представники територіальної громади, як активні учасники процесу прийняття управлінських рішень на локальному рівні можуть виявити нагальні проблеми та скоординувати зусилля щодо розробки заходів, орієнтованих на подолання кризових процесів на певній території. Активна співпраця територіальної громади з органами місцевого самоврядування саме у сфері реалізації регіональної фінансової політики є запорукою динамічного економічного розвитку та поліпшення рівня життя членів територіальної громади.

У якості перспектив подальших досліджень може бути запропоновано здійснити практичну апробацію кількісної оцінки фінансового потенціалу різних територіальних громад певного регіону, їх кластеризація за ознакою використання фінансового потенціалу та розробка рекомендацій щодо вирішення існуючих у певній територіальній громаді проблем.

Список використаної літератури

1. Боронос В. Г. Оцінка ролі фінансового потенціалу регіону в дослідженні стійкості економічного розвитку території / В. Г. Бороною // Вісник Сумського національного аграрного університету. Серія “Фінанси і кредит”. – 2011. – № 2. – С. 76-85.
2. Волковський Є. І. Теоретичні підходи до визначення сутності та складу фінансового потенціалу міста / Є. І. Волковський // Фінанси, облік і аудит. – 2010. – № 15. – С. 16-23.
3. Єрмошкіна О. В. Фінансовий потенціал регіонів в умовах вільного руху капіталу / О. В. Єрмошкіна // Вісник Дніпропетровської державної фінансової академії. – 2012. – № 2 (28). – С. 120-127.
4. Козоріз М. А. Концептуальні засади управління фінансовим потенціалом регіону / М. А. Козоріз, І. З. Сторонянська // Економіст. – 2011. – № 5. – С. 24-27.
5. Мороз О. Ю. Територіальна громада : сутність становлення та сучасні українські реалії / О. Ю. Мороз // Демократичне врядування : електронне фахове наукове видання. – 2008. – Вип. 2. – Режим доступу : www.nbu.gov.ua.
6. Про місцеве самоврядування : Закон України від 21.05.1997 № 280/97-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show /280/97-вр>.
7. Прохорова В. В. Регулювання фінансовим розвитком регіону [Електронний ресурс] / В. В. Прхорова. – Режим доступу : http://archive.nbu.gov.ua/e-journals/pspe/2012_2/Prohorova_212.htm.
8. Тимошенко О. В. Фінансовий потенціал як основа соціально-економічного розвитку територіальної громади / О. В. Тимошенко // Вісник Університету банківської справи Національного банку України. – 2012. – № 1 (13). – С. 123-126.

9. Шумська С. С. Фінансовий потенціал України : методологія визначення та оцінки / С. С. Шумська // Фінанси України. – 2007. – № 5. – С. 55-64.

Височина А.В. Управління фінансовим потенціалом територіальних громад у контексті реалізації регіональної фінансової політики / А.В. Височина, І.Г. Лук'яненко // Вісник Української академії банківської справи. - 2014. - № 2 (37). - С. 98-101.